

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 9Sžsk/40/2020
Identifikačné číslo spisu: 3018200358
Dátum vydania rozhodnutia: 25.11.2020
Meno a priezvisko: JUDr. Judita Kokolevská
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2020:3018200358.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Judity Kokolevskej a členiek senátu JUDr. Viery Nevedelovej a JUDr. Violy Takáčovej, PhD., v právnej veci žalobcu: Complex HM, s. r. o., so sídlom Dvory 581, 020 01 Púchov, IČO: 45 517 991, právne zastúpený: JUDr. Ing. Zuzanou Kvakovou, advokátkou, so sídlom J. M. Geromettu 146/1, Žilina, proti žalovanej: Sociálna poisťovňa, ústredie, Ul. 29. augusta č. 8 a 10, Bratislava, ďalší účastník: O. O. M., nar. XX.XX.XXXX, X.. Z. XX, XX-XXX Y., A. F., o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovanej č. 12574-5/2018-BA zo dňa 20.9.2018, o kasačnej sťažnosti žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne, č. k. 18Sa/37/2018-52 zo dňa 06.02.2020, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Trenčíne, č. k. 18Sa/37/2018-52 zo dňa 06.02.2020 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a d'alsie konanie.

Odôvodnenie

1. Krajský súd v Trenčíne, rozsudkom č. k. 18Sa/37/2018-52 zo dňa 06.02.2020 zrušil rozhodnutie žalovanej č. 12574-5/2018-BA zo dňa 20.9.2018 (ďalej len „preskúmané rozhodnutie“) a vec jej vrátil na ďalšie konanie. Preskúmaným rozhodnutím žalovaná potvrdila rozhodnutie Sociálnej poisťovne, pobočka Považská č. 20819-1/2014/PB zo dňa 03.02.2014 (ďalej len „prvostupňové rozhodnutie“). Prvostupňovým rozhodnutím pobočka Považská Bystrica rozhodla, že ďalšiemu účastníkovi ako zamestnancovi zaniklo povinné nemocenské poistenie, povinné dôchodkové poistenie a povinné poistenie v nezamestnanosti podľa slovenskej legislatívy dňa 09.10.2013. Správny orgán I. stupňa odôvodnil svoje rozhodnutie tým, že na základe výsledkov kontroly u zamestnávateľa - žalobcu (ktorá bola vykonaná dňa 08.03.2013) nebolo preukázané, že p. O. O. M. reálne vykonáva činnosť ako zamestnankyňa na území Slovenskej republiky, a preto nemôže podliehať slovenským právnym predpisom sociálneho zabezpečenia. Správny orgán 1. stupňa v odôvodnení rozhodnutia poukázal na príslušné ustanovenia zákona o sociálnom poistení, ako i na Nariadenie (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 883/2004 z 29.04.2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia v znení Nariadenia (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 988/2009 zo dňa 16.09.2009 (ďalej len „základné nariadenie“) a vykonávacie nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 zo dňa 16.09.2009 (ďalej len „vykonávacie nariadenie“).

2. Zrušenie preskúmaného rozhodnutia krajský súd odôvodnil tým, že na zamestnanca žalobcu s bydliskom v Poľskej republike, ktorý vykonáva SZČO v krajine bydliska a zároveň uzatvoril so žalobcom pracovnú zmluvu ako zamestnanec na území Slovenska, sa vzťahujú v oblasti sociálneho zabezpečenia vyššie citované nariadenia Európskeho parlamentu a Rady. Uvedená skutočnosť je medzi účastníkmi konania nesporná.

3. Krajský súd má za to, že na posúdenie, či u zamestnanca žalobcu dochádzalo a dochádza k súbehu sociálnych poistení viacerých štátov podľa čl. 13 ods. 3 základného nariadenia z dôvodu výkonu činnosti zamestnanej osoby a činnosti samostatne zárobkovo činnnej osoby v odlišných členských štátoch, je príslušná výlučne inštitúcia určená vykonávacím nariadením.

4. Krajský súd uviedol, že z ustanovenia čl. 16 ods. 2 vykonávacieho nariadenia vyplýva, že uplatniteľné právne predpisy určí inštitúcia členského štátu bydliska osoby. Na základe tejto skutočnosti na určenie uplatniteľnej legislatívy pre zamestnanca žalobcu je príslušná jedine poľská inštitúcia ZUS. ZUS oznámila dočasné určenie slovenskej legislatívy na obdobie od 01.05.2012. Na tomto právnom základe Sociálna vystavila žalobcovi formulár PD A1 na obdobie od 01.05.2012 do 09.10.2013, čím sa v súlade s čl. 16 ods. 2 vykonávacieho nariadenia stalo učenie slovenskej legislatívy definitívnym. Následne vykonanou kontrolou bol spochybnený reálny výkon závislej činnosti zamestnancom žalobcu na území Slovenskej republiky a uvedený záver bol oznámený ZUS-u. Poľská inštitúcia stotožniac sa s kontrolnými závermi dňa 13.12.2013 vydala oznámenie č. 020000/UBS/ OM/401/ PW/225/ 2013, že ďalší účastník od 10.10.2013 podlieha poľskej legislatíve v rámci sociálneho zabezpečenia. S ohľadom na tieto skutočnosti Sociálna poisťovňa nemala právomoc konať a rozhodnúť vo veci zániku sociálneho poistenia podľa slovenského zákona.

5. Správny súd uviedol, že žalovaná napadnuté rozhodnutie vydala dňa 20.09.2018, t. j. v čase, keď už bolo určenie poľskej legislatívy definitívnym, a potvrdenie prvostupňového rozhodnutia o zániku poistenia zamestnanca žalobcu dňom 09.10.2013 žalovaná odôvodnila tým, že prvostupňový orgán len deklaroval svojim rozhodnutím, že zamestnanec žalobcu podliehal slovenskej legislatíve do uvedeného dňa a zároveň, keďže žalobca tohto zamestnanca prihlásil do registra poistencov až do 31.12.2013, odstraňoval dôsledky nesprávnej registrácie zamestnanca. V tejto súvislosti správny súd poukazuje na to, že prihláška do registra poistencov nezakladá povinné sociálne poistenie, keďže prihláška nemá konštitutívne účinky.

6. Správny súd ďalej poukázal na to, že žalovaná vydala formulár PD A1 v ktorom deklaroval, že na zamestnanca žalobcu sa do 09.10.2013 vzťahujú právne predpisy Slovenskej republiky. Za tejto situácie sú podľa názoru správneho súdu napadnuté ako aj prvostupňové rozhodnutie správnych orgánov nadbytočné. V danom prípade v období po 09.10.2013 nebol sporný zánik sociálneho poistenia zamestnanca žalobcu, ale to, legislatíva ktorého členského štátu sa stane na ďalšie obdobie uplatniteľnou. Ako vyplýva z administratívneho spisu, k určení uplatniteľnej legislatívy došlo ešte pred vydaním rozhodnutia prvostupňového orgánu, čo vyplýva z oznámenia ZUS žalovanému, a žalovaný toto určenie nenamietal, takže sa určenie poľskej legislatívy stalo definitívnym v zmysle čl. 16 vykonávacieho nariadenia.

7. Pokiaľ teda správne orgány rozhodovali o zániku povinného poistenia podľa slovenskej legislatívy, je jednak preskúmané rozhodnutie duplicitným, keďže zánik poistenia bez akýchkoľvek pochybností vyplýva z formulára PD A1, a tiež vydaným v rozpore s § 178 ods. 1 písm. a) bod prvý zák. o sociálnom poistení, pretože nejde o sporný prípad, a jednak správne orgány v čase svojich rozhodovaní už nemali právomoc rozhodovať o zániku sociálneho poistenia zamestnanca žalobcu podľa slovenskej legislatívy. V dobe ich rozhodovania už bolo v súlade s nariadeniami EÚ určené, že zamestnanec žalobcu podlieha právnym predpisom v oblasti sociálneho zabezpečenia Poľskej republiky. Na základe uvedeného sa správny súd nestotožnil s názorom žalovaného, že prvostupňový orgán svojim rozhodnutím odstraňoval dôsledky nesprávnej registrácie zamestnanca žalobcu. Správny súd poukázal na to, že rovnako ako žalovaný o vzniku povinného poistenia ďalšieho účastníka pri vydaní formulára PD A1

osobitné rozhodnutie nevydával, tak je nadbytočné, aby o zániku povinného poistenia vydával samostatné rozhodnutie, keďže vznik a zánik povinného poistenia podľa slovenskej legislatívy je deklarovaný v samotnom formulári, vrátane oznámenia SUZ zo dňa 13.12.2013 o určení poľskej uplatniteľnej legislatívy odo dňa 10.10.2013, pričom účastníkom konania sú uvedené dátumy od počiatku známe.

8. Správny súd sa nestotožnil ani s argumentáciou žalovaného o predčasnosti podanej žaloby, ak táto bola podaná v čase, keď napadnuté rozhodnutie nemohlo nadobudnúť právoplatnosť pre jeho riadne nedoručenie ďalšiemu účastníkovi. Podľa § 181 SSP účastník správneho konania podáva žalobu do 2 mesiacov od oznámenia rozhodnutia, ktorého súdneho prieskumu sa domáha. Plynutie uvedenej lehoty sa neviaže na moment právoplatnosti, resp. absolútnej právoplatnosti preskúmaného rozhodnutia, ale na čas, kedy sa účastník konania podávajúci žalobu mohol oboznámiť s jeho obsahom.

9. Čo sa týka námietky žalovanej ohľadom aktívnej vecnej legitímácie žalobcu správny súd poznamenal, že správnym súdnictve sa poskytuje ochrana každému kto tvrdí, že bol napadnutým rozhodnutím ukrátený, resp. dotknutý na svojich právach a záujmoch. V prejednávanej veci bolo v záujme žalobcu, aby mal vedomosť či, kde a v akej výške bude platiť zákonné odvody. Uvedená skutočnosť preto zakladá aktívnu legitímáciu žalobcu na podanie správnej žaloby.

10. S poukazom na vyššie uvedené skutočnosti správny súd z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci zrušil rozhodnutie žalovanej a vec jej vrátil na ďalšie konanie, v ktorom sa žalovaná musí vysporiadať prioritne s otázkou svojej právomoci, vrátane prvostupňového správneho orgánu, vzhľadom na ustálený skutkový stav.

11. Proti uvedenému rozsudku krajského súdu podala kasačnú sťažnosť žalovaná. Kasačnú sťažnosť odôvodnila tým, že nesúhlasí s právnym názorom krajského súdu, podľa ktorého Sociálna poisťovňa nebola oprávnená vydať napadnuté rozhodnutie. Sťažovateľka zastáva názor, že formulár PD A1 nemôže nahradiť samotné rozhodnutie žalovanej o vzniku, zániku a nevzniku poistenia v sporných prípadoch. Vzhľadom na to, že platnosť formulára PD A1 zanikla ku dňu 09.10.2013, bola žalovaná oprávnená vydať napadnuté rozhodnutie v záujme právnej istoty zamestnanca. Z tohto dôvodu žalovaná má za to, že jej postup bol správny a list ZUS o určení poľskej legislatívy nemôže z uvedených dôvodov nahradiť samotné rozhodnutie Sociálnej poisťovne o nevzniku poistenia. Sťažovateľka ďalej poukázala na to, že žalobca vo svojej žalobe nepreukázal a nešpecifikoval, akým spôsobom bol napadnutým rozhodnutím poškodený na svojich právach. Z tohto dôvodu sťažovateľka zastáva názor, že žalobca nie je aktívne hmotnoprávne legitimovanou osobou na podanie žaloby. Záverom poukázala na názor vyjadrený v rozsudkoch najvyššieho súdu, podľa ktorého Sociálna poisťovňa je oprávnená rozhodovať o vzniku povinného poistenia zamestnanca, ktorý bol prostredníctvom príslušného formulára zaregistrovaný v registri poistencov. Na základe horeuvedených skutočností žalovaná navrhuje, aby Najvyšší súd SR rozsudok krajského súdu menil tak, že žalobu zamietla.

12. Žalobca sa ku kasačnej sťažnosti žalovanej nevyjadril.

13. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako kasačný súd príslušný podľa § 438 ods. 2 zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok (ďalej len „SSP“) rozhodovať o kasačnej sťažnosti, preskúmal napadnutý rozsudok krajského súdu spolu s konaním, ktoré predchádzalo jeho vydaniu a dospel k záveru, že je potrebné rozsudok krajského súdu zrušiť.

14. Podľa § 178 ods. 1 SSP žalobcom je fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá o sebe tvrdí, že ako účastník administratívneho konania bola rozhodnutím orgánu verejnej správy alebo opatrením orgánu verejnej správy ukrátená na svojich právach alebo právom chránených záujmoch.

15. Kasačný súd pripomína, že správne súdnictvo nie je založené na princípe verejnej žaloby, ktorý umožňuje komukoľvek podať žalobu o preskúmanie rozhodnutia správneho orgánu. I keď aktívna žalobná legitímácia nemá formálne povahu procesnej podmienky konania, správny súd je povinný ju

skúmať počas celého konania. Ukrátenie práv žalobcu musí byť v žalobe tvrdené a podložené a aspoň potencionálne možné. Samotné postavenie účastníka správneho konania k naplneniu podmienky ukrátenia práv žalobcu nevedie.

16. V tejto súvislosti kasačný súd poukazuje na rozhodnutie Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 3Sžr/2/2014, v ktorom najvyšší súd uviedol, že: „Súd v každej konkrétnej veci posudzuje, či žalobca spĺňa zákonom stanovené podmienky procesnej aktívnej legitímácie na podanie žaloby v správnom súdnictve. Žalobná legitímácia v zmysle § 247 ods. 1 a § 250 ods. 2 OSP musí byť daná pre všetky prípady, kedy je dotknutá právna sféra žalobcu. S prihliadnutím na účel súdneho prieskumu administratívnych rozhodnutí, táto podmienka musí byť splnená v priebehu celého konania...“.

17. So zreteľom na ustanovenie § 178 ods. 1 SSP treba považovať za náležitosť žaloby aj konkrétne tvrdenie žalobcu o tom, že bol ukrátený na svojich právach nezákonným rozhodnutím správneho orgánu, pričom musí ísť o subjektívne práva vyplývajúce z právneho predpisu. Len tak môže súd posúdiť otázku aktívnej vecnej legitímácie žalobcu.

18. Krajský súd vo svojom rozsudku uviedol, že žalobca bol preskúmaním rozhodnutím ukrátený, resp. dotknutý, pretože v prejednávanej veci bolo v záujme žalobcu, aby mal vedomosť či, kde a v akej výške bude platiť zákonné odvody. Podľa názoru krajského súdu uvedená skutočnosť zakladá aktívnu legitímáciu žalobcu na podanie žaloby. V tejto súvislosti Najvyšší súd SR má za to, že krajský súd otázku aktívnej legitímácie žalobcu neposúdil správne.

19. Žalovaná mala vedomosť o tom, že v posledných rokoch vznikli firmy, ktoré sprostredkujú pre poľských SZČO zamestnanie na úväzok v iných členských štátoch, pričom v mnohých prípadoch cieľom tejto činnosti nie je výkon zamestnania na pracovnú zmluvu, ale vyhýbanie sa plateniu odvodov na sociálne zabezpečenie ZUS z podnikateľskej činnosti, ktorú vykonávajú v Poľsku. Sociálna poisťovňa ako inštitúcia príslušná na vykonávanie ustanovení základného nariadenia a vykonávacieho nariadenia, je oprávnená preveriť, či nedochádza zo strany osôb s bydliskom v Poľskej republike k obchádzaniu právnych predpisov sociálneho zabezpečenia a k zneužívaniu slovenského systému sociálneho zabezpečenia. Sociálna poisťovňa, pobočka Považská Bystrica vykonala u žalobcu kontrolu dňa 08.03.2013. Predmetom kontroly bolo preverenie reálneho výkonu činnosti zamestnancov na území Slovenskej republiky a kontrola plnenia povinností zamestnávateľa ustanovených zákonom o sociálnom poistení. V rámci vykonanej kontroly Sociálna poisťovňa, pobočka Považská Bystrica zistila, že podľa predloženej pracovnej zmluvy je pracovný čas zamestnanca 5 hodín týždenne. Ku kontrole však neboli predložené žiadne doklady, ktoré by spoľahlivým spôsobom preukazovali, že zamestnanec reálne vykonával činnosť vo vzťahu k predmetu činnosti, ktorý bol dohodnutý v pracovnej zmluve. Taktiež neboli predložené doklady preukázajúce reálny výkon práce zamestnanca na určenom mieste v určený deň. Poľská inštitúcia stotožniac sa s kontrolnými závermi dňa 13.12.2013 vydala oznámenie, že ďalší účastník od 10.10.2013 podlieha poľskej legislatíve v rámci sociálneho zabezpečenia.

20. Na základe horeuvedených skutočností kasačný súd konštatuje, že žalovaná nerozhodovala o určení uplatniteľnej legislatívy, ako to tvrdí žalobca, ale o nevzniku sociálneho poistenia zamestnanca podľa právnych predpisov Slovenskej republiky. Na základe tejto skutočnosti žalovaná svojím rozhodnutím nezasahoval do majetkových práv žalobcu vzhľadom na to, že nerozhodol o odvodovej povinnosti žalobcu, ale o vzniku, resp. zániku sociálneho poistenia jeho zamestnanca podľa slovenskej legislatívy. Žalobca nemohol byť rozhodnutím správneho orgánu nijako ukrátený na svojich právach preto, že preskúmaným rozhodnutím mu nebola uložená žiadna povinnosť ani oprávnenie. Taktiež neboli dotknuté žiadne jeho právom chránené záujmy.

21. Kasačný súd v rámci konania o kasačnej sťažnosti dospel k záveru, že z podanej žaloby nie je zrejmé, v čom spočíva ukrátenie práv žalobcu ako zamestnávateľa. Žalobca síce v podanej žalobe uvádza, že sa cíti byť ukrátený na svojich právach nezákonným postupom a rozhodnutím žalovanej a domáha sa ochrany svojich subjektívnych práv, ktoré však následne žiadnym spôsobom nešpecifikuje.

22. Z vyššie uvedených dôvodov kasačný súd zrušil rozsudok krajského súdu podľa § 462 ods. 1 SSP a vec mu vrátil na ďalšie konanie a rozhodnutie. V ďalšom konaní bude úlohou krajského súdu vysporiadať sa s aktívnou legitímáciou žalobcu a vo veci znovu rozhodnúť. Zároveň je krajský súd viazaný právnym názorom vyjadreným v tomto rozhodnutí (§ 469 SSP).

23. V novom rozhodnutí krajský súd rozhodne aj o nároku na náhradu trov kasačného konania (§ 467 ods. 3 SSP).

24. Toto rozhodnutie prijal senát pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku n i e j e prípustný opravný prostriedok.